

Jubileusz 80-lecia urodzin Prof. dr. hab. Jana Dominika

W dziejach Katedry Ochrony Lasu i Ekologii SGGW postać Prof. Jana Dominika zajmuje poczesne miejsce. Profesor jako uczeń a później bliski współpracownik prof. dr. hab. dr. honoris causa Mariana Nunberga zawsze z wielkim szacunkiem wspominał swojego wielkiego Mistrza. Przejmując kierownictwo katedry, a później instytutu, kontynuował zapoczątkowane wcześniej kierunki badawcze oraz tematykę naukową, znacznie rozszerzając ją także o dalsze dziedziny.

Profesor J. Dominik przejął również po swoim wielkim poprzedniku sposób traktowania współpracowników, szanując ich zamiłowania badawcze, wspierając wszelkie inicjatywy, a przede wszystkim stwarzając rodzinną atmosferę w katedrze. Dlatego właśnie do naszej katedry często zaglądali Jego wychowankowie, którzy podejmowali pracę w różnych, czasami bardzo odległych zakątkach kraju, a zaglądali dlatego, by pozdrowić Profesora, pochwalić się osiągnięciami zawodowymi czy rodzinnymi, a także by posłuchać nowych opowiadań czy dykteryjek, których Profesor znał mnóstwo na każdą okoliczność.

Prof dr hab. Jan Dominik przepracował na Wydziale Leśnym SGGW ponad 40 lat.

Urodził się 18 maja 1923 r. w Nowym Sączu. W latach 1945-1950 studiował na Wydziale Leśnym SGGW, specjalizując się w zakresie ochrony lasu. Na tymże Wydziale uzyskał stopień doktora nauk leśnych (6.11.1957 r.) a 24.02.1962 r. doktora habilitowanego. 9.10.1968 r. Rada Państwa nadała Mu tytuł profesora nadzwyczajnego, a 18.09.1975 r. tytuł profesora zwyczajnego nauk leśnych.

Od trzeciego roku studiów był zatrudniony najpierw jako pracownik dniówkowy w Zakładzie Ochrony Lasu IBL (październik 1947 - luty 1948), a od 1 marca 1948 r. jako zastępca asystenta w ówczesnej Katedrze Ochrony Lasu SGGW. Po ukończeniu studiów pracował nadal w wymienionej Katedrze, kolejno na stanowiskach asystenta, starszego asystenta, adiunkta, docenta (od 1963 r.), profesora nadzwyczajnego (od 1968 r.), profesora zwyczajnego (od 1975 r.) do czasu przejścia na emeryturę dnia 30 września 1988 r.

W okresie od października 1950 r. do czerwca 1951 r. pracował dodatkowo w Zakładzie Ochrony Lasu IBL, gdzie był zatrudniony przy kontroli zapędzania gleb oraz prowadził doświadczenia terenowe nad chemiczną dezynsekcją gleby.

W marcu 1953 r. został przeniesiony do Lasów Doświadczalnych w Rogowie w celu zorganizowania stacji terenowej Katedry Ochrony Lasu. W wyniku starań Profesora powstał w 1959 r. oddzielny budynek stacji (stopniowo rozbudowywany w następnych latach), obejmujący pomieszczenia do hodowli owadów krajowych i tropikalnych, pracownię chemiczną i laboratorium wraz z pomieszczeniami do pracy. Od 1963 roku był kierownikiem tej stacji aż do przejścia na emeryturę.

W 1955 r. odbył miesięczną praktykę w nasycalniach PKP w zakresie chemicznej ochrony drewna.

W październiku 1967 r. został powołany na stanowisko kierownika Katedry Ochrony Lasu i funkcję tę pełnił do września 1970. Od 1968 roku był jednocześnie kuratorem Katedry Gospodarstwa Łowieckiego. Po reorganizacji Uczelni w 1970 r. został mianowany dyrektorem Instytutu Ochrony Lasu i Drewna (w skład którego weszły obie wymienione katedry) i funkcję tę pełnił do 1982 roku.

Przedmiotem szczególnych zainteresowań naukowych Profesora są biologiczne (taksonomia, biologia, ekologia) i techniczne (metody, środki) aspekty ochrony drewna przed owadami krajowymi i tropikalnymi, poczynając od surowca w lesie i na składowiskach po wyroby z drewna i drewno zabytkowe.

Sporo uwagi Prof. Dominik poświęcił również badaniom nad dostosowywaniem miejscowych folio- i kambiofagicznych owadów do drzew obcego pochodzenia wprowadzonych do lasów polskich. Zagadnienie to nie było uwzględniane przy podejmowaniu decyzji o introdukcji tych drzew do naszych lasów.

Znaczną część dorobku Profesora zajmują również badania nad niektórymi szkodnikami szkółek i upraw.

Bogaty dorobek naukowy Profesora z wymienionych dziedzin obejmuje:

- 120 (20 współautorstwo) publikacji o charakterze naukowym (rozprawy, monografie, artykuły i doniesienia naukowe);
- 22 artykuły instruktażowe lub informacyjne;
- 8 (6 współautorstwo) książek (w tym jeden podręcznik akademicki);
- 5 (2 współautorstwo) skryptów;
- 3 normy branżowe;
- 70 (8 współautorstwo) niepublikowanych dokumentacji badań;
- 30 ważniejszych ekspertyz.

Badania objęte dokumentacjami wykonano w ramach umów z kontrahentami krajowymi i zagranicznymi. Były to głównie prace badawcze o charakterze stosowanym, których wyniki zostały natychmiast wykorzystane przez zleceniodawców w praktyce ochrony lasu i drewna przed owadami oraz zadecydowały o uruchomieniu produkcji lub utrzymaniu na rynku odpowiednich chemicznych środków ochrony drewna. Stanowiły też podstawę do rejestracji i dopuszczenia insektycydów zagranicznych na rynek krajowy. Z ważniejszych zleceniodawców krajowych należy wyliczyć przemysł produkujący środki ochrony drewna, Ministerstwo Gospodarki Komunalnej, Ministerstwo Kultury i Sztuki, Zarząd Kwaterunkowy Wojska Polskiego, Instytut Badawczy Leśnictwa, Instytut Technologii Drewna, Instytut Przemysłu Organicznego, Instytut Wodny PAN. Zagraniczni kontrahenci to Vyvojovy Ustav Drevarski w Pradze, Instytut Technologiczny w Mińsku, Ministerstwo Rolnictwa USA, wytwórnie insektycydów w Wielkiej Brytanii.

Ekspertyzy wykonano na zlecenie central handlu zagranicznego (np. Paged, Warimex), kilku zakładów eksportujących wyroby z drewna do krajów tropikalnych oraz dla sądownictwa i komisji arbitrażowych. Ekspertyzy te stanowiły podstawę do odpowiednich działań gospodarczych, organizacyjnych lub prawnych.

Za najważniejsze osiągnięcia naukowe Profesora można uznać wydatne wzbogacenie teoretycznych podstaw ochrony drewna o nowe dla wiedzy dane z zakresu taksonomii, biologii i ekologii owadów niszczących drewno, rejonizacja występowania w Polsce owadów niszczących drewniane budowle i drewno w lesie na tle wymagań poszczególnych gatunków względem czynników klimatycznych, nowe ustalenia o roli tych czynników w ograniczaniu liczebności ksylofagicznych owadów, opracowanie oryginalnej metody biologicznego zwalczania owadów niszczących drewno budowli za pomocą *Sclerodermus domesticus* i inne. Prace te są szeroko cytowane w piśmiennictwie naukowym, a siedmiu z nich przetłumaczono na język angielski i wydano w postaci oddzielnych broszur przez CIINTE na zlecenie National Science Foundation w Waszyngtonie.

Liczącym się także osiągnięciem jest stworzenie w Polsce podstaw właściwie pojmowanej praktyki ochrony drewna przed owadami, głównie w zakresie metod chemicznych (opracowanie jednolitych metod badania przydatności środków chemicznych do zabezpieczenia oraz dezynsekcji surowca i wyrobów z drewna, zainicjowanie atestacji laboratoryjnej i terenowej środków ochrony drewna, uporządkowanie rynku tych środków w wyniku ich przebadania, opracowanie nowych metod, popularyzacja zagadnienia).

Sporo nowych dla wiedzy stwierdzeń uzyskano w zakresie szczególnej podatności lub odporności obcych gatunków drzew w naszych lasach na ataki rodzimych owadów. Wyniki tych badań są również szeroko cytowane w piśmiennictwie.

Do osiągnięć Profesora należy zaliczyć także uzyskanie nowych dla wiedzy danych z zakresu biologii i ekologii niektórych szkodników szkółek i upraw. Trzeba także wspomnieć, że badania nad chemicznym zwalczaniem pędraków w glebie, jakie Profesor prowadził na początku lat pięćdziesiątych, miały wówczas w Polsce pionierski charakter.

Do działalności naukowej zaliczyć można opracowanie 38 referatów obejmujących wyniki własnych badań, które wygłoszono na krajowych i zagranicznych sympozjach i konferencjach.

Wyspecjalizowawszy się w taksonomii owadów rozwijających się w drewnie Prof. Dominik oznaczył na życzenie krajowych i zagranicznych instytucji, a także prywatnych osób ponad 8 tys. owadów, w czym ponad 2 tys. m.in. dla uniwersytetów w Padwie, Sassari, Ohio i Kagawie.

Poza normalnymi obowiązkami organizacyjnymi, wynikającymi z pełnienia funkcji kierownika katedry, a później dyrektora instytutu, Profesor uczestniczył również w wielu innych pracach organizacyjnych na rzecz wydziału i uczelni.

W latach sześćdziesiątych pełnił z ramienia Rektora SGGW obowiązki opiekuna studentów wszystkich wydziałów i roczników przebywających na zajęciach w Rogowie.

W latach 1964-1975 był redaktorem Zeszytów Naukowych SGGW serii leśnictwo.

W latach 1980-1984 był przedstawicielem Wydziału Leśnego w Senacie Akademickim SGGW (przewodniczący Komisji do spraw Świadczeń, członek komisji do spraw Odznaczeń i Nagród). Będąc członkiem różnych stowarzyszeń, rad i komisji pełnił liczne funkcje organizacyjne i społeczne.

Od 1950 r. jest członkiem Polskiego Towarzystwa Leśnego (1983-1988 – przewodniczył Radzie Programowej „Sylwana”), Polskiego Towarzystwa Entomologicznego (1971-1974: organizator i przewodniczący Sekcji Leśnej PTE, 1975-1980: członek Rady Redakcyjnej Polskiego Pisma Entomologicznego) i Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Leśnictwa i Drzewnictwa (od 1968 r. rzeczoznawca SITLiD w zakresie ochrony drewna, 1983-1987 – członek Komisji do spraw specjalizacji zawodowej inżynierów).

W latach 1959-1974 był członkiem Komisji do spraw Konserwacji Drewna przy ówczesnym Ministerstwie Gospodarki Komunalnej, a później przy Ministerstwie Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska. W latach 1963-1988 był członkiem Komitetu Nauk Leśnych PAN 1964-1969 – krajowy koordynator badań w zakresie chemicznej ochrony lasu, 1972-1973 – członek Podsekcji Nauk Leśnych Komitetu Organizacyjnego II Kongresu Nauki Polskiej i delegat Komitetu Nauk Leśnych na ten Kongres.

W latach 1975-1978 był członkiem Zespołu Dydaktyczno-Wychowawczego przy ówczesnym Ministerstwie Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki.

Był członkiem Rady Naukowej Kampinoskiego Parku Narodowego (1985-1990) i członkiem Rady Leśnictwa przy Ministrze Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa (1998-2000), oraz doradcą Ministra a później prezydenta Europejskiej Konwencji Klimatycznej.

W latach 1968-1983 był członkiem International Exchange of Forest Products Information i członkiem International Poplar Commission (1973-1977), FAO – Working Party on Insects; IUFRO – Working Party on Resistance of Poplars to Insects. Był też członkiem (z wyboru) International Research Group on Wood Preservation.

Profesor Dominik za swe osiągnięcia w pracy zawodowej był wielokrotnie nagradzany i wyróżniany: Srebrnym Krzyżem Zasługi (1956), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1973), Odznaką „Zasłużony dla Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego” (1976), Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1978), Złotą Odznaką Honorową „Za Zasługi dla SGGW” (1982), tytułem honorowym „Zasłużony Nauczyciel PRL” (1983), Medalem 100-lecia PTL, Medalem XXXX lecia PRL (1985), Złotą Odznaką Honorową PTL (1987).

Profesor został ponadto wyróżniony dyplomem uznania za zasługi dla Lasów Doświadczalnych SGGW (1954), dyplomem uznania Departamentu Rolnictwa USA za wyniki badań, nagrodą Ministra Szkolnictwa Wyższego w uznaniu osiągnięć naukowych (1962), nagrodą Ministra Gospodarki Komunalnej za osiągnięcia w badaniach z zakresu chemicznej ochrony drewna różnych budowli przed owadami (1962).

Za osiągnięcia naukowe i za autorstwo wyróżniających się podręczników był laureatem trzech (1962, 1980, 1984) nagród zespołowych I stopnia, jednej (1988) indywidualnej nagrody I stopnia oraz dwóch (1973, 1978) nagród zespołowych II stopnia Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki. Ponadto był kilkakrotnie wyróżniany nagrodami Rektora SGGW.

W 1999 r. otrzymał nagrodę zespołową Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa.

W ciągu ponad 40 lat pracy w SGGW brał udział, a następnie prowadził w różnych okresach ćwiczenia, wykłady i seminaria ze wszystkich dyscyplin wchodzących w zakres ochrony lasu, nauczanych na studiach stacjonarnych, zaocznych, podyplomowych i doktoranckich na Wydziale Leśnym i Wydziale Techniki Rolnej i Leśnej SGGW. Prowadził także zajęcia z ochrony budynków zabytkowych przed owadami na Akademii Sztuk Pięknych i Uniwersytecie Warszawskim.

Pod jego opieką wykonano ponad 100 prac magisterskich z zakresu ochrony lasu, ponad 100 prac podyplomowych i cztery prace doktorskie.

Profesor był autorem kilku pionierskich programów nauczania przedmiotów wchodzących w zakres ochrony lasu, a wykładanych na różnych rodzajach studiów Wydziału Leśnego. Profesor wykonał kilkadziesiąt recenzji i superrecenzji w postępowaniu o nadanie tytułu profesora jak też recenzji rozpraw doktorskich i habilitacyjnych. Wśród jego wychowanków są profesorowie, doktorzy, dyrektorzy regionalnych dyrekcji Lasów Państwowych, nadleśniczowie i nauczyciele w technikach leśnych.

Profesor prowadził szerokie poradnictwo w zakresie ochrony drewna przed owadami dla wielu instytucji państwowych i osób prywatnych. Osobom prywatnym udzielał bezpłatnie porad w zakresie zwalczania owadów w drewnianych konstrukcjach, przedmiotach, rzeźbach itd. Wygłosił wiele odczytów i pogadanek dla uczniów szkół podstawowych i średnich, nauczycieli tych szkół oraz pracowników administracji terenowej. Na materiałach badawczych Profesora oparto kilka filmów oświatowych o szkodnikach lasu i drewna.

Okres całego dojrzałego życia, począwszy od studiów po pracę w Katedrze, to okres lat rzetelnej i ofiarnej pracy naukowej i dydaktycznej Profesora, którego skromność i nieposzlakowany charakter zjednały Mu ogromny autorytet i sympatię zarówno wśród kolegów, pracowników Wydziału i studentów.

Po przejściu na wcześniejszą emeryturę (względy rodzinne i osobiste) nie zerwał kontak-

tów ze współpracownikami i katedrą jest nadal bardzo aktywny naukowo, spędzając większość czasu w pracowni w Rogowie. Codziennie odwiedzając pracownię, chętnie rozmawia i dyskutuje ze współpracownikami, zwłaszcza przy kawie, a często po ojcowsku radzi młodszym kolegom, jak poradzić sobie z przeciwnościami, nie tylko na naukowej niwie. Jest to dla nas wszystkich godny wzór do naśladowania.

Zawsze intrygowała nas Jego pogoda ducha, uśmiech i dowcip, mimo wielu codziennych trosk i problemów. Nigdy nie odmówił nam pomocy, bez względu na to, czy chodziło o poradę, napisanie recenzji, wniosków badawczych czy różnorodnych opinii.

Mimo osiągnięcia najwyższych pozycji w działalności naukowej, uzyskania wielu zaszczytnych tytułów, wyróżnień i odznaczeń krajowych i zagranicznych, Pan Profesor Jan Dominik pozostał człowiekiem niezwykle skromnym, unikającym rozgłosu i piedestału.

Mijający w tym roku, w maju, jubileusz 80 lat życia naszego Profesora, pokazuje nam, jak dużo można dokonać, samemu i w skromnych warunkach pracowni w Rogowie, bez nieuczciwej konkurencji czy zawiści, a blisko swych najbliższych.

Sławomir Mazur
Henryk Tracz